

ERABAKITZEN DU

Euskaltzaindiari Gipuzkoako Urrezko Domina ematea, Gipuzkoako Foru Aldundiaren Ohore eta Gorazarreen Erregelamenduan jasota dauden baldintza eta ondorioen arabera.”

Eta jasota gera dadin, honako ziurtapena egiten dut, Donostian mila bederatziehun eta honako urriaren seian.

**JOSE JAVIER CHAPARTEGUI LARRAÑAGA DIPUTADO FORAL
DEL DEPARTAMENTO DE PRESIDENCIA Y REGIMEN JURIDICO
Y SECRETARIO DEL CONSEJO DE DIPUTADOS DE LA
EXCMA. DIPUTACION FORAL DE GIPUZKOA**

CERTIFICO:

Que el Consejo de Diputados de esta Excma. Diputación Foral, en sesión de 4 de octubre de 1994, adoptó el siguiente acuerdo:

“Aceptando la propuesta de la Ilma. Sra. Diputada Foral, Doña María Jesús Aranburu Orbeago, titular del Departamento de Cultura y Turismo, en su calidad de Instructora del expediente incoado en virtud del Decreto Foral-Resolución del Excmo. Sr. Diputado General de fecha 21 de septiembre de 1994 para la concesión de la Medalla de Oro a Euskaltzaindia/Real Academia de la Lengua Vasca, el Consejo de Diputados presta su aprobación al siguiente proyecto de acuerdo que en la misma se contiene:

“Euskaltzaindia/Real Academia de la Lengua Vasca, que este año celebra el 75 aniversario de su fundación, ha realizado innumerables méritos que la hacen acreedora de la Medalla de Oro, galardón éste instituido por la Excma. Diputación Foral de Gipuzkoa para distinguir con su más sentido respeto a quienes se han destacado en favor de Gipuzkoa y Euskal Herria.

Si bien sería posible hacer una prolija relación de hechos realizados por Euskaltzaindia que motivarían la concesión de este galardón, considero pertinente destacar cinco puntos que de alguna forma aglutinan todo el trabajo cotidiano de Euskaltzaindia:

1. Euskaltzaindia/Real Academia de la Lengua Vasca, bajo el lema de «Ekin eta jarrai», y adoptando como símbolo el Arbol de Gernika, ha venido desarrollando desde su fundación una incesante y profunda labor en cumplimiento de los objetivos que se encomendó a sí misma en su acto fundacional.

2. Euskaltzaindia ha sabido actuar con coherencia y fidelidad a los fines que constituyeron el motivo de su fundación, por encima de las adversas formas de pensar e ideologías de los representantes institucionales y autoridades existentes en cada momento histórico.

3. Euskaltzaindia supo hacer frente a épocas duras de su existencia con una evidente precariedad de medios.

4. Euskaltzaindia durante su historia ha sabido mantener vivo el euskera a lo largo de todo Euskal Herria, superando la actual división político-administrativa.

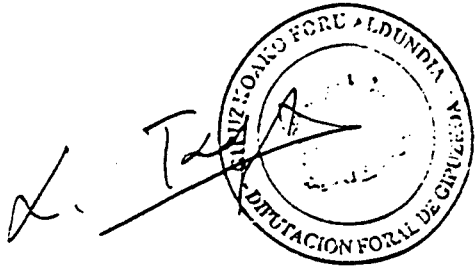
5. Euskaltzaindia celebra este año el 75 aniversario de dos acontecimientos referidos a su fundación: la aprobación del Reglamento de la Academia y la celebración de su primer Congreso en el Palacio de la Excm. Diputación Foral de Gipuzkoa.

Por todo ello, a la vista del expediente instruido, el Consejo de Diputados

ACUERDA

Conceder a Euskaltzaindia/Real academia de la lengua vasca la Medalla de Oro de Gipuzkoa, con los efectos y en las condiciones previstos en el Reglamento de Honores y Distinciones de esta Excm. Diputación Foral de Gipuzkoa.”

Y para que conste, extendiendo la presente certificación en Donostia San Sebastián, a seis de octubre de mil novecientos noventa y cuatro.

The image shows a handwritten signature in black ink, which appears to be 'A. T. A.', written over a circular official stamp. The stamp is from the 'DIPUTACION FORAL DE GIPUZKOA' and contains the text 'GIPUZKOAKO FORU BLDUNIA' at the top and 'DIPUTACION FORAL DE GIPUZKOA' at the bottom. The center of the stamp features a coat of arms, which is partially obscured by the signature.

GIPUZKOAKO DOMINA EMATEA EUSKALTZAINDIARI

Bilera Agiria

1995.eko urtarrilaren 27an, arratsaldeko 5etan, mahaiburuan: Eli Galdos, Gipuzkoako diputatu nagusia; Maria Jesus Aranburu, Kultura diputatua; Jean Haritschelhar, euskaltzainburua; Antton Aranburu.

Euskaltzain oso hauek bertaratu ziren: Juan Mari Lekuona, buruordea; Endrike Knorr, idazkaria; Jose Antonio Arana Martija, diruzaina; Luis Villasante, euskaltzainburuohia; Patxi Altuna, Miren Azkarate, Alfonso Irigoien, Xabier Kintana, Federicko Krutwig, Francisco Ondarra, Txomin Peillen, Pello Salaburu eta Juan San Martin; Jose Antonio Aduriz, Xabier Aranburu. Pakita Arregi, Mikel Atxaga. Gaizka Barandiaran, Jose Garmendia Arruabarrena, Juan Garmendia Larrañaga, Patxi Goenaga, Jose Luis Lizundia, Jose Antonio Mujika, Mikel Zalbide, Juan Jose Zearreta euskaltzain urgazleak; Jon Etxaide euskaltzain ohorezkoa.

Euskal erakundeetako ordezkari askoren artean, aurrengo zeuden Joseba Leizaola, Eusko Legebiltzarreko burua, Jon Esnal, Gipuzkoako Batzar Nagusietako burua, zenbait foru diputatu eta ahaldun, Jose Mari Zeberio, Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako idazkari nagusia eta abar.

Lehendabizi, Maria Jesus Aranburuk egiten du ospakizunaren aurkezpena, Gipuzkoako Foru Diputazioaren Kontseilu bilkuran hartutako erabaki osoa irakurtzen duela.

Jarraian, Antton Aranburuk Erakunde omenduaren glosa eta dohainak agertzen ditu hitzaldi mamitsu batean.

Ondoren, Eli Galdos, diputatu nagusia mintzatu da eta beronek amaitzen duela, Jean Haritschelhar euskaltzainburuari urrezko domina, insignia eta diploma ematen dizkio.

Azkenik, Jean Haritschelhar euskaltzainburuak esker oneko hitzaldia egiten du.

Ostean, lunch-a eskaintzen du Gipuzkoako Foru Diputazioak.

URREZKO DOMINA EUSKALTZAINDIARI

Donostia, 1995-01-27

Antton Haranburu

Gipuzkoako Ahalduen Nagusi jauna,
Euskaltzainburu agurgarria,
Kultura Diputatu anderea,
Jaun-Andreok,
Adiskide eta Lagunok, agur t'ardi.

Hizki handiz idatzitako liburu ederra izan da Euskaltzaindiarentzat 1994. urtea. Hain zuzen ere, iaz burutu baitziren Euskaltzaindiaren historian bi urteurren guztiz garrantziko: haren sorrerarena eta Arantzazun egindako kongresoarena; hau da, batetik, Euskaltzaindiaren 75. urteurrena eta, beraz, haren diamantezko ezteiak eta, bestetik, eus-kara batuaren lehen mendelaurdena.

Baina, urte berriarekin batera, zabaldu zaio Euskaltzaindiari, gu guztioi bezalaxe, liburu berri bat eta haren lehen orrialdean horra non jasotzen den gure gaurko omenaldi honen berria: Gipuzkoako Foru Diputazioak Euskaltzaindiari eskainitako Urrezko Domina.

Berandutxo jasoko du agian Euskaltzaindiak gipuzkoarrok diogun begirune eta esker onaren ezaugarri eskaintzen zaion domina hau, erabakia bera duela zenbait hilabete eginiko gobernu-batzarrean hartu baitzuen Gipuzkoako Diputazioak, zehazki esateko urriaren 4an. Baina, beharbada egokiagoa izan zitekeenarren, iazko ospakizun ugarien artean parte egokiegirik ez aurkitu izanak gaur arte atzeratu du Foru Diputazioaren asmo hau. Dena dela, pentsatu, pentsa dezakegu, Gipuzkoako Diputazioak eskainitako Urrezko Dominaz koroatu dituela Euskaltzaindiak bere diamantezko ezteioak, eta egiaz, biltzar, jardunaldi, omenaldi eta abar arrandiz ospatu duen 75. urteurrenak ezin zezakeela koroa ederragorik izan.

EUSKALTZAINDIA

Gaurko ospakizun honen aitzinsolasa dagokidan honetan, bidezko dela uste dut Euskaltzaindiaren atze-aurre eta gaur-biharrari begirada bat ematea eskaintzen diogun dominaren arrazoia argitze eta baliatze aldera. Eta horretarako, lehenik eta behin, etxeko kontuak aipatzetik hasi behar nahitaez, gipuzkoar guztion den etxe honek eskaintzen dizkigun gertaera gogoangarriak berritetik, alegia.

Gipuzkoako Foru Diputazioari dagokionez, jakineko bi data nagusik elkartzen dute etxe hau Euskaltzaindiarekin. Lehen data, 1919ko irailaren 21 dugu.

Urte bete lehenago, amaitzear dagoen mende honek izan duen euskal zientzia eta kultur ospakizunik nagusiena egin berri zuen Eusko Ikaskuntzak Oñatiko Unibertsitatean. Eta, denok dakigun bezala, hartu ere hantxe hartu zuten, Eusko Ikaskuntzaren 1918ko kongreso hartan, alegia, Euskaltzaindia sortzeko asmo eta erabakia.

Urtea bete baino lehen eta beti ere Oñatik urratutako bidean aurrera, Eusko Ikaskuntzak eginiko beste dei bati erantzunez bildu ziren aipatu egun horretan, 1919ko irailaren 21ean eta Aldundi jauregi honetan, Oñatiko kongresoaz geroztik izendatutako lehen lau euskaltzainak —Resurrección Maria Azkue, Arturo Campion, Luis Elizalde eta Julio Urkijo— eta, hauekin batera, orduko euskal aldizkarietako zortzi ordezkari, hain zuzen ere, egun hartantxe euskaltzain izendapena jaso zuten Adema, Agirre, Broussain, Eguzkitza, Intzagarai, Lhande eta Olabide; hau da, euskalki guztien lekuko ziren lehen hamabi euskaltzainak: bederatzia Hegoaldeko eta beste hiru Iparraldeko. (Gogora dezadan, bidenabar, Euskaltzaindiaren sorrera honen 75. urteurrena ospatu genuela guztiok hementxe, iaz egun berean, irailaren 21ean).

Bigarren data, handik hamabost egun barrukoa dugu. 1919ko urriaren 7an, leku berean, Aldundi jauregi honetantxe egin zuen Euskaltzaindiak bere Araudia onartzeko lehen batzar eraikitzailea. Adema ez gainerako hamaika euskaltzainak bildu ziren bertan eta orduantxe egin ziren lehen izendapenak: Resurrección Maria de Azkue euskaltzainburu, Agirre diruzain, Urkijo liburuzain eta Eleizalde idazkari.

Beraz, ordutixe hasten da Euskaltzaindiaren lana mugaz gaineko erakunde gisa. Eta esan beharrik ez, Euskaltzaindiaren lehenbiziko xede legez, ordukoxea dela, Campion eta Broussain euskaltzain jaunen 1920ko apirilaren 26ko txostenean irakur daitekeen bezala, “Euskeraren batasun bideen aztertzea”.

Bestalde, aipatu bi data nagusi horiez gain, ez da ahaztu behar, noski, gerra ondoren eta Azkue hilezkero batez ere, jauregi honetan aurkitu zuela Euskaltzaindiak bere babesa. Hementxe eskaini zitzaion bere lanetarako gela bat, bulego bat, eta hementxe egin izan ditu Euskaltzaindiak bere hileroko batzarrik gehienak ere.

Jauregi honek Euskaltzaindiari eskainitako babes eta itzalaren parean ipini behar, ordea, hainbat gipuzkoar ospetsuren izena. Egia da gerra ondoko urte zail haietan Azkueri esker iraun zuela bizirik Euskaltzaindiak. Baina hura hiltzeaz batera, ezinbestekoa gertatu zen, beste hainbatenaren artean, Inazio Maria Etxaide eta Jose Maria Lojendioren babesa eta buruzagitza. Bi euskaltzainburu donostiar hauen garaian hasi zen berriro Euskaltzaindia *Euskera* agerkaria argitaratzen, batzarrak eta ikerketak egiten eta bertso-lari-txapelketak eta euskaltzaleei omenaldiak antolatzen.

Eta beste gipuzkoar baten gidaritzapean, Gipuzkoako seme kuttun Manuel Lekuona oiartzuarraren gidaritzapean, ekin zion euskararen batasunerantz lehen urratsak egiteari ere. 1968ko urria zen eta, ordurako 1952an Azkuek utzitako aulkiaren jabe zen Koldo Mitxelena itsumutil argia zutela, Arantzazun bildurik hasi zen Euskaltzaindia euskara batuaren zimenduak jartzen.

Baina Donostian eta gauden tokian egonik ere, ez genioke giputz kutsu handiegirik eman nahi gaurko ekitaldi honi. Gipuzkeria setatsu batean jausteaz gainera, bidegabekeria barkaezina egingo baikenuke. Izan ere, Euskaltzaindiaren sorreran, besteak beste,

Kosme Elgezabal eta Felix Landaburu Bizkaiko diputatu abertzaleak dira zutabe, Gipuzkoako Mikel Urreta jeltzalearekin batera. Azken batean, ezin ahaztu Araba, Bizkaia, Nafarroa eta Gipuzkoako diputazioek beren umetzat hartu zutela Euskaltzaindia, hasiera-hasieratik.

EUSKARA BATUA

Horrela bada, gipuzkoar izateagatik ez baino, euskarari esker gipuzkoar ez ezik euskaldun onak izateko egiten ari zaigun laguntzagatik eskaintzen diogu gaurko Urrezko Domina Euskaltzaindiari. Bistan da euskarak egiten gaituela euskaldun eta ez Euskaltzaindiak, baina zer litzateke gure hizkuntza Euskaltzaindiarik gabe? Haritschelhar euskaltzainburuak esanik duen bezala, “Euskaltzaindiak Euskal Herriari eskain lezakeen oparirik ederrena da zuhurki eta fermuki batasunaren bidean aurreratzea, ahantzi gabe hizkuntzaren batasunak sor dezakeela, bidenabar, gogo eta bihotzen batasuna”. Eta hemendik sortzen da, jakina, euskararen batasuna, aldi berean, euskaldun guztion kultur batasunaren sinbolo bilakatzeko beharra.

Hasi Oñatitik eta Leioaraino, horixe izan da euskara batu nahirik Euskaltzaindiak egindako ibilpidea. Esan bezala, 68an Arantzazun hasi zen batugintza, ortografia, deklinabidea eta morfologiari dagozkien irizpideak emanez. Gero, handik hamar urtera, 1978an, Bergara eta Arrasaten egin zen Arantzazuz geroztik euskara batuak jarraitutako bidearen lehen ebaluaketa eta, azkenik, iazko urrian, Euskaltzaindiaren sorreraren 75. urteurrenoko ekitaldiak burutzeaz batera, Leioan ezarri zen euskara batuaren hirugarren mugarrria.

Euskaltzaindia buru eta gidari dela, euskaldun guztiok gara euskararen batasun egile, baina batasuna bere heldutasunera iritsi denarren, ezin esan bete ditugunik erabat euskara batuaren premiak eta, are gutxiago, ezin pentsa segurtatu dugunik osoki gure hizkuntzaren etorkizuna. Leioako biltzarrean esan bezala, hil ala bizikoa du euskarak batasuna, nahiz eta horrek bakarrik ez digun euskararen etorkizuna segurtatzen.

Ezin naiteke Leioako biltzarreko ondorioetan gehiegi luzatu, baina euskararen eta bereziki euskara batuaren gaur egungo premiak aipatzekotan, gogora ditzadan laburki oinarritzko zenbait puntu.

Batetik, hizkuntz eredu nazionala; denok ere aho batez aldarrikatzen dugun premia hori, hain zuzen ere. Herrialde batekoa edo bestekoa litzatekeena ez baino, euskalki guztiak kontuan hartuz egin beharko dugun hizkuntza nazionala aldarrikatu du Leioako biltzarrek ere; hau da, euskal komunitate osoarena izango den hizkuntza nazionala, eta ez erregionala.

Jakina, oso esparru berezi eta mugaturako behar dugu euskara nazional hori, hots, irakaskuntzan, administrazio hizkeran eta komunikabideetan garatu ohi den idatzizko hizkuntza jasorako, alegia. Beraz, euskararen erregistro jakin bat hartuko luke euskararen batasunerako eredu nazional horrek.

Besterik da hizkuntza mintzatuaren batasunak planteatzen duen arazoa. Bistan da ahoskera batua ez dela gauzatu eta, ondorioz, oraindik bere fonetika-eredua finkatu ez duen hizkuntza batean mintzo garela eta, tamalez, gero eta erdal azentu handiagoz gainera.

Fonetika alde batera utzita, aipatu besterik egingo ez dudanarren, ezin ahaztu lexiko arloan euskarak oraindik ere duen hutsunea. Aurrerapausuak aurrerapausu, bide luzea daukagu oraindik euskararen premiazko estandarizaziora iristeko. Hortxe dago, guretzat aski zabal oraindik, zientzia eta teknika gaietako hiztegi eta hizkuntz arauak erabakitzeko prozesua, bai testugintzara eta bai teknologia berriek bideratutako euskarri ezberdinetara egokitu beharrekoa; ezin baitugu ahaztu baserri eta eliz giroko hizkuntza izatetik multimedien gizarte moderno eta garatu izateko beharrezko oinegotura atontzen ari garela.

Eta puntu honetan, bi ohar txo; Euskaltzaindiari begira bata, eta herriagintaritzari begira bestea. Euskaltzaindiari, eskuz esku lankide duen euskal gizarte osoak euskararen normalizaziorako eskatzen dion bere aholku eta araubide profesionala ahalik eta bizkorren eman diezagula gogoratzeko. Euskara soziolinguistikoki normaldu eta era berean kultur eta zientzi hizkuntza egiteko ahalegin horretan, martxan da jadanik gurean ere hizkuntzaren industria eta horrek ezinbesteko egiten du Euskaltzaindiaren gidaritzara bere aholku eta batez ere erabakiekin, baina, jakina, hizkuntz industriaren lehia komertzialetan nahasi gabe.

Eta, bigarrenik, herri-agintaritzari dagokion oharra, Euskaltzaindiari merezi eta behar dituen baliabideak eskura diezaizkiola. "Pobreak bai, baina miserableak ez" entzun izan dut, eta, horren arabera, herri-agintaritzari eskatu behar Euskaltzaindiari lagun diezaioa diruz eta gainerako baliabideez honek bere lan eta ikerketarako beharrezko duen oinegoturan. Hitz batean esateko, Euskaltzaindiaren eta herri agintaritzaren arteko elkarlana, hizkuntza berreskuratzeko plangintzaren baitan.

EUSKARAREN KALITATEA

Euskararen batasunari dagozkion aipamen hauen ondoren, aurrera begira jarri eta euskarari berari dagokion beste arazo bat aipatu nahi nuke; hain zuzen ere, batasunari ez baino, hizkuntza berari dagokion auzi bat: zernolako euskara, euskararen jatorrasuna, alegia.

Osoki ez bada ere, ia amaitutzat eman dezakegula esan dut lehen euskararen batasuna, hau da, Euskaltzaindiaren azken urteotako lan metodologiari esker burutzen joan den corpus plangintza. Zer esan, ordea, gero eta hedatuagoa daukagun eta, ondorioz, nahitaez horrelaxe begibelarritzen dugun euskara gaizto eta arrotz horri buruz?

"Euskañola" deitu ohi den horretaz ari natzaizue, jakina. Dударik ez, euskararen arazorik larrienetako bat bere barne diglosian datzala, hau da, hiztunok erdararik gabe euskaraz ezin pentsatu horretan. Hori dela eta, bada gure artean ere txikanotze prozesuaz mintzatzen hasi denik, erdaren eragin suntsizailerari aurre egin beharra aldarrikatuz. Izan ere, gure barne, pentsamendu eta kultura hizkuntza erdara den neurrian, nekez ihes egingo diogu euskara trakets, ulergaitz, ortopediko edo dena delakoari. Beraz, benetako euskara jatorraren galdezka hasi gintezke, gure hizkuntzak mendeetan zehar izan duen jatorrizko duintasun hori gorde beharrez.

Eta honetantxe legoke, aurrera begira jarrita, Euskaltzaindiaren beste lan eta egiteko bat. Euskararen batasunaren oinarritzko finkatze lana burutzeaz batera —gehienez ere

bizpahiru urte barru izango al da—, euskararen kalitatea dugu ondorengo urteetako erronka nagusia.

Hain zuzen ere, lehen esandako horregatik, hizkuntza nazional baten atzetik gabil-tzalako, hasi euskal politikoetatik, administrazio-langile eta irakasleetatik pasa eta ko-munikabideetako azken idazle eta esatarienganaino, guztioi dagokigu, herrizale zein abertzale izateak berekin duen eskakizun legez, hizkuntz eredu egokiak erabiltzea. Ondorioz, esan beharrik ez, bere Jagon sailetik, baduela honetan ere Euskaltzaindiak euskararen kalitatea zaindu eta babesteko eginkizun nagusi bat.

EUSKALDUNA, URREZKO DOMINAREN JABEKIDE

Baina sarritan hizkuntza zaindu eta babesteak hiztuna bera ere babestu eta zaindu beharra ekar lezake, eta hori ere tokatu izan zaio Euskaltzaindiari bere historian. Euskararen aurkako erasorik bortitzenetan Euskaltzaindia izan da euskaldunon babesik behinenekoa eta mende honen erdialdetik aurrera Euskaltzaindiak egin ere egin du, bere ikerketa lanaz gain, euskararen defentsa sozialik saiatuena.

Gure egunotan egiten jarraitu beharko duen defentsa esango nuke nik. Batetik, herritar euskaldunon hizkuntz eskubideak aldezteko, oraindik ez baikaude, eraso ezpada, hiztunon aurkako bidegabekeria iraingarri guztietatik libre; eta bestetik, euskararen normalkuntzak beharrezko duen gizarte-giro egokia sortzen laguntzeko. Horretan ere zer-bait lagun diezagukeela uste dut Euskaltzaindiak.

Nolanahi ere, lehen esan badut euskarak egiten gaituela euskaldun eta ez Euskaltzaindiak, esan dezadan orain euskararen aldeko defentsarik onena geure baitatik hasten dela. Agian, orain arte, euskararen izenean aldarrikatzen genituen baliabideak eskuratu ahala sentitzen ginen euskaldun. Gaur, euskaldun izateko arrazoiak norberarengandik kanpo aurkitzeko fase hori amaitu dela esango nuke nik, eta, ondorioz, gutako bakoitzak bere barrura begira saiatu beharko du geure euskalduntasuna berraurkitu eta euskaldun izan eta bizitzen.

Baina, tira, euskaldun izan ere geuk hala nahi dugun heinean izango garenez, gure *Ekin eta Jarrai* horretan, lagun biezagula Euskaltzaindiak gaur baino bihar euskaldunago izaten, eta, hartara, gu ere, geure eguneroko bizitzan, une honetan Euskaltzaindiari eskaintzera goazen Urrezko Dominaren berorren jabekide egiten.

Eskerrikasko.

EUSKALTZAINDIARI GIPUZKOAREN URREZKO DOMINA

Donostia, 1995ko urtarrilaren 27

*Eli Galdos Zubia,
Gipuzkoako diputatu nagusia*

Jaun-Andreok.
Arratsalde on.

Herriaren alde egindako lanak, gizarte osoaren zerbitzuan eskainitako esfortzuak, ez dira egiten errekonozimendu publikoaren bila, ezta sari bat lortzeko ere. Kasu gehienetan, eta batez ere euskalgintzan eta euskal kulturaren esparruan, musu truk lan egin da urteetan zehar, bakoitzaren bokazioa eta herriarekiko konpromezua eragile nagusiak izan direla.

Baina, aldi berean, guri, hiritarroi, eta denon ordezkari ditugun erakundeei dagokigu eredugarri diren pertsonak eta alkargoak, ekintzak eta traiektoriak, omentzea. Merezimenduari zor zaion errekonozimendua ematea. Guri dagokigu, denon izenean, herriaren zerbitzari berezi horiei hiritar guztion esker ona adieraztea eta merezimenduen aitortpen eta lekukotasuna aldarrikatzea.

Gipuzkoako Foru Diputazioak, gure lurralde historiko honen ordezkari instituzionala bezala, aspaldi dauka indarrean bere ohore eta goraipamenera araudia. Gipuzkoa eta gipuzkoar guztion onerako buruturiko merezimendu bereziak zein zerbitzu estimagarriak saritzeko erabiltzen dena.

Araudi horren barruan, Urrezko Domina dugu galaridoirik goren-gorena, Erakunde honetatik eman daitekeen aipamen estimatuena eta preziatuena, Gipuzkoak bere seme-alabarik prestuenak nabarmentzeko erabiltzen duena.

Orain arte Urrezko Domina hau jaso duten batzuen izenak aipatzea nahikoa da oherzeko bereizgarri honen nortasuna hobeto ulertzeko.

Azken hamabi urtetan bost Urrezko Domina eman ditu Foru Aldundi honek. Ondoko pertsonaia eta erakunde hauek izan dira sarituak: Joxe Miel Barandiaran, Manuel Lekuona, Orfeo Donostiarra, Eibarreko Armeria Eskola eta Carlos Santamaria.

Izen sorta ederra. Kategoria haundikoa. Traiektoria eredugarriak eta meritu konataezinak dituen. Eta izen sorta horri Euskaltzaindiarena eranstekeo bildu gara gaur hemen.

Egutegiak ezartzen dizkigun mugak eta epeak artifizialak badira ere, urteurren batzuen inguruan metatzen dira sarri askotan hamarkadetan egindako lan eskerga eta ba-

lisoaren errekonozimendu publikoak, urteurrenek parada egokia eskaintzen baitute erreflexiorako, iragana aztertzeko, balorazioak egiteko, eta, hausnarketa horietan oinarrituta, etorkizunari begira egitasmo berriak antolatzeko.

Pasa den hilabeteotan behin baino gehiagotan elkartu gara Foru Aldundi honen eta beste erakunde publiko zein pribaturen ordezkariak Euskaltzaindiarekin, bere hirurogei ta hamabosgarren urteurrena ospatzeko antolatutako ekitaldietan. Bilkura gogoangarri horietan argi gelditu da, eta parte hartu dugun guztiok aho batez honela adierazi dugu, Euskaltzaindiak bere historian zehar Euskal Herriari eskaini dion lanaren garrantzi historikoa. Antton Aranburu ere modu ezin egokiagoan mintzo zaigu horretaz oraintxe bertan.

Garrantzi historiko horretaz jabeturik eta sakonki sinesturik, uste dut dudaz kanpo dagoela gure erabakiaren egokitasuna. Euskaltzaindiak bere traiektoriagatik, ondo mezeria dauka Gipuzkoan eman daitekeen kondekoraziorik gorena eskuratzea.

Aspaldi zor zitaion Euskaltzaindiari holakorik. Aspaldi zor genion bere merituen aitorten publikoa eta gure sinpatia eta atxekimenduaren aldarrikapena modu konkretu batean gauzatzea. Domina emanda ere, zordun izango gara oraindik, urteetan zehar euskaldun guztioi eskaini diguna ordainduetzina baita. Esanda geldi dadila, gutxienez, zeren, Koldo Mitxelenaren beraren hitzak erabiliz, "zorraz aitortzea eta ezagutzea bait dagozkie zordun onari, pagatuko ez baditu ere".

Baina kasu honetan, aurrean aipatu ditudan beste bost urrezko dominen kasuetan bezalaxe, sarituaren esparrutik harantza doan beste zerbait dago. Urrezko Dominak omenduaren baloreak eta ereduak gizarte osoan ereiten baititu, herrigintzarako eredu estimagarriak proposatzen ditu eta, nolabait esateagatik, Dominak saritua omentzeaz gain, denok duintzen gaitu, gizarte osoa ontzen du.

Ikuspegi horretatik, ongi daki Euskaltzaindiak gure Domina ez dela iraganean gelditzen den oroigarria, ez dela erakustoki batean jartzen den trofeo hutsa. Gipuzkoako urrezko dominak, beste edozein hausnarduraren gaineratik, akuilu izan nahi du, eragile, suspertzaile.

Datozen beste hirurogeita hamabost urtetan, gutxienez, orain arteko ildo emankorrean barrena adore eta indar berriez lanean segitzeko animo berria eman nahi dion faktore eraginkorra izatea nahi nuke Urrezko Domina, benetan uste baitut Euskaltzaindiaren elkariana eta laguntza ezinbesteko tresna ditugula Herri bezala naziozintzaren bideetan aurrera egiteko.

Izan ere, historian zehar planteatu zaigun bidegurutze berbera aurkezten baitzaigu berriro ere mende honen bukaeran eta Milenio berriaren atarian: testuinguru berrietan, joera historiko modernoan erdian, gure Herriak behar duen gaurkotze eta modernizazio prozesuaren barruan, gure nortasuna iraunaraztea dugu Euskal Herriak bizirik iraun dezan eutsi beharreko erronka.

Euskara dugu euskal nortasunaren ardatza. Eta beste edozein hizkuntza bezala euskara ere komunikazio tresna baino askoz gehiago da, kultura eta pentsamendurako sorbide eta Euskal Nazioa gauzatzu joateko erreferentzia sinboliko nagusia.

Gure hizkuntza nazionalaren normalizazioa, bere ezagutzaren zabalkundea, ezagutzetik erabiltzera eman behar den jautzia, eta gizartearen orain arte betetzen ziren hain-

bat mekanismo eta funtziotan bere espazio propioa okupatzea, hauexek dira euskarak berak aurrean dituen eginkizun nagusiak. Erronka horiei euskal gizarteak erantzun egokia eman beharko die.

Kosme Elgezabal eta Felix Landaburu jaunek egindako proposamenari jarraituz, Hiru Diputazioek Eusko Ikaskuntzari euskararen akademia bat sortzeko proiektuaren ardura eman ziotenik urte asko pasa dira.

Gora-behera historiko oso diferenteak ezagutu ditu gure Herriak eta, beraz, Euskaltzaindiaren jarduerak ere, urte hauetan.

Baina buru belarri ahalegindu da beti Euskaltzaindia, koherentzia handiz, duintasunez eta eskuzabaltasunez, gure hizkuntza nazionalaren alde.

Gipuzkoaren Urrezko Domina jarriko diot orain Haritxelhar jaunari, Euskaltzaindia osoaren buru eta ordezkari bezala, gipuzkoar guztion esker ona adieraziz eta *Ekin eta Jarrai* lemapean egunero egiten ari zareten lan estimagarrian lagungarri eta pizgarri gertatuko zaizuelakoan.

GIPUZKOAKO URREZKO DOMINA JASOTZEAN

Donostia, 1995-01-27

*Jean Haritschelhar,
euskaltzainburua*

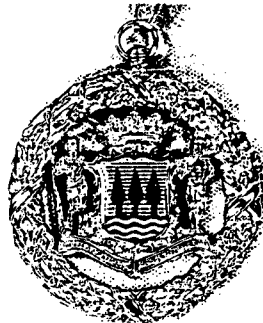
Eli Galdos, Gipuzkoako diputatu nagusi jauna,
M. J. Aranburu, diputatu anderea,
Euskaltzainkideak,
Andereak eta Jaunak,

Nola egon deus erran gabe? Nola egon isilik emaitza horren aintzinean? Nola ez sala bihotzean daukadan poza?

Oroit naiz. Iazko urriaren 7-a zen hartu nuelarik igorri zenidan telegrama Gipuzkoako Foru Aldundiak erabaki zuela bere urrezko domina emaitza Euskaltzaindiari 75. urtemugaren ohoretan.

Urriaren 7-a. Hain zuzen, duela 75 urte, lehen aldikotz bildu zen Euskaltzaindia Donostiako Foru Aldundian. Egun hartan eman zuen lehenbiziko urratsa.

75 urteren buruan, bururatzen ari zen Euskaltzaindiaren XIII. Biltzar Nagusia irakurtu nuelarik zuk, diputatu nagusi jauna, igorrikako telegrama 300 bat baino gehiago biltzarkideren aitzinean eta hitz dizut biziki txalotua izan zela Gipuzkoako Foru Aldundiaren erabakia.

Orain eskuetan daukat urrezko domina. Esker onezko hitzak heldu zakizkit ezpainetara. Zuri, lehenik, eta Gipuzkoako Foru diputatu guziei eskerrak bihurtzen dizkizuet Euskaltzaindiaren izenean. Ohoretan dago Euskaltzaindia. Berriz ere Euskaltzaindiaren historian sartzen da Gipuzkoako Foru Aldundia. Eskerrik asko beraz edo, zerbakiak

balio berezia baitu, milesker Iparraldean erraiten dugun bezala edo esker mila, milako hori, den gutienik, merezi duzuelakotz.

* * *

Euskaltzain berri batek bere sarrera-mintzaldia irakurtzen duen egunean, euskaltzainburuak eskaintzen dio domina bat —ez urrezkoa, zilarrezkoa halere— eta diploma bat. Diploma horretan hauxe idatzirik dago: “euskararen alde orain arte egin dituen lanen esker-erakutsiz eta gerokoen pizkarri lankidetzat hartu du”.

Nola euskaltzain berriak euskaltzainburuarengatik hartzen duen domina, gaur Euskaltzaindiak hartzen du urrezko domina, dudarik gabe orain artio egin dituen lanengatik Antton Aranburuk ederki azaldu duen bezala eskertzen diodan mintzaldian.

Baina diploman idatzia den bezala eta iraganak iragan, geroari buruz itzul ditzagun begiak ikusteko zer egin behar duen Euskaltzaindiak, zer beharretan den Euskal Herria hizkuntzaren aldetik.

Euskara da gure ondareetan lehena, premiazkoena, gure nortasunaren oinarria. Euskarak lotzen ditu euskaldun guztiak, euskarari esker harremanetan laster sartuko gara mugarik gabeko eremu batean. Sekulan baino gehiago ikusten da euskara batuaren premia, hori baita gure hizkuntza nazionala, hizkuntza idatzia, gure idazleek erabilia, komunikabideetan zabaldua, euskaldun guztiak zazpi Euskal Herrietan eta berdin mundu guzian barreaturik izanikan ere ere ulertuko dutena. Nork ez du senditzen beharrezkoa dela elgarretaritzen gaituen hizkuntza nazional hori, atxikiz denbora berean euskalki bakoitzak dituen berezitasunak euskara nazionala aberasten baita euskalki guztien aberastasunez. Idek ditzagun gogo-bihotzak, ken ditzagun, beldurrik gabe, gure baitan daukagun mugak.

Euskara literario, idatzi estandar edo batu horren finkatzeko, Euskaltzaindiak behar ditu bururatu hasi dituen lan nagusiak: *Orotariko Euskal Hiztegiari* esker, bildu du euskal literaturak orain artio eskaini duen hiztegia, euskalkiena dudarik gabe, oinarri beharrezkoa hiztegi batu baten finkatzeko, sekulan baztertu gabe euskalkiek eskaintzen dituzten ñabardurak.

Hizkuntz atlasarekin ahozko hiztegiak jabetu da Euskaltzaindia. Lan horietarik jalgiko da non zer erraiten den, nola ahoskatzen den, lekukotasun paregabekoa, oraiko tresneria berriari esker bildua izan dena.

Bi lan nagusi horiekin eta euskaltzaleek edo ikerleek eginikako bertze batzuei esker eginen da “Euskararen altxorra edo ondarea”, berrikitan “Le trésor de la langue française” egina eta agertua izan den bezala, hori baita hiztegirik zabalena, hizkuntza batek baliatzen duen hiztegirik osoena, kontuan hartuz eta argi izan bedi gure artean, 25 urteren lana izan dela “Le trésor de la langue française”-ena.

Argi izan dadila ere gure baitan Euskaltzaindiak baduela bertze lan bat egitekoa eta hori da bere hiztegia, hau euskaraz idatzia. Bertze hiztegi batzuk ager daitezke, hala nola Frantzian le Robert edo le Larousse, edo Espainian Casares, baina Euskal Herrian Euskaltzaindiak behar du berea agertu.

Bertze adibide baten emaiteko, har dezagun Gramatika batzordearen emaitza. Bukatuko duelarik bere lana, joskeran sarturik orain, beharko du, euskararen deskribapena

egin-eta, gramatika eredu-emaile edo bide-erakusle bat sortu bere ñabardura guzietan, euskaldunek ukan dezaten gramatika batu bat hizkuntza nazionalaren onerako.

Geroari begira, agertzen ditut Euskaltzaindiaren biharko helburu nagusiak, aipatzen ez ditudalarik Onomastika eta Literatura batzordeak hasi dituzten eta segitzeko dituzten lanak, horiek ere garrantzi handikoak.

Lan horiek ez dira isilean utzi behar. Argitalpenen politika batek kaleratu nahi ditu Euskaltzaindian egiten diren ikerketak. Adibidez, atlasteko inkestek bildu dituzten "et-notestu" paregabekoak publikatzea merezi dute, hala nola segitu behar ditugun hasiak diren sortak: *Iker*, *Euskararen lekukoak*, *Onomasticon Vasconiae*.

Bilboko egoitzan Euskaltzaindiak dauka biblioteka aberats bat, osoki espezializatu, orotara 90 000 liburu, tesi egileek ederki baliatzen dutena ageri den bezala bibliografietan.

Ez dezagun ahanztu Euskaltzaindia Euskal Herri osoaren zerbitzuko dela. Iaz, 5 369 jende, zahar ala gazte, gizon ala emazte, sartu dira gure Bilboko egoitzan zerbaiten beharrez, nahiz bibliotekan, nahiz administrazio bulegoetan, ez ditugularik oraindik kondatu lau ordezkarietan iragaiten direnak. Hori da eguneroko lana, lan umil eta ixila, egun agertu nahi dudana.

Denok ulertzen duzuen bezala, lan horien ongi eramaiteko dagozkien baliabideak baitezpadakoak dira. Gure hizkuntzaren joritzeko, apaintzeko, aberasteko prest dago Euskaltzaindia. Badaki —gaurko egun zoragarria dela lekuko— botere publikoen laguntza —gogoko laguntza eta diru laguntza— ukanen duela. Erronka edo desafio bat Euskaltzaindiarentzat? Hala izan bedi, edo esaldi zaharra gogoratuz: Halabiz.